

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»
Хмельницький інститут соціальних технологій
Кафедра психології та соціальної роботи**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Хмельницького
інституту соціальних технологій
Університету „Україна”

М. Є. Чайковський

01 09 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 2.2 Історія психології

(шифр і назва навчальної дисципліни)

освітня програма _____

Психологія

(назва освітньої програми)

освітнього рівня _____

бакалавр

(назва освітнього рівня)

галузь знань _____

05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність(ності) _____

053 Психологія

(шифр і назва спеціальності(тей))

Спеціалізація(ї) _____

(назва спеціалізації)

інститут, філія, факультет, коледж Хмельницький інститут соціальних технологій

(назва навчально-виховного підрозділу)

Обсяг, кредитів: 180/6

Форма підсумкового контролю: екзамен

Хмельницький 2023 рік

Робоча програма Історія психології
(назва навчальної дисципліни)

для студентів за галуззю знань 05 „Соціальні та поведінкові науки”,
спеціальністю 053 „Психологія”

„01” вересня 2023 року – 36 с.

Розробники:

Кондратюк Світлана Миколаївна – доцент кафедри психології та соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій, кандидат психологічних наук, доцент

(вказати авторів, їхні посади, навчально-виховний підрозділ, кафедру, наукові ступені та вчені звання)

Викладачі:

Кондратюк Світлана Миколаївна – доцент кафедри психології та соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій, кандидат психологічних наук, доцент

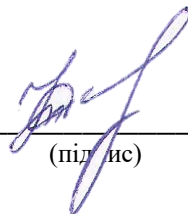
(вказати всіх викладачів, які працюють за даною програмою, їхні посади, навчально-виховний підрозділ, кафедру, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи

Протокол від „01” вересня 2023 року № 1

Завідувач кафедри психології та соціальної роботи

„01” вересня 2023 року

(підпис)

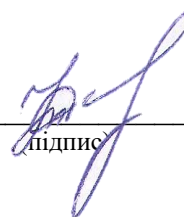
С. М. Кондратюк
(прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проектної групи) «Психологія» 2023 року

(назва освітньої програми)

„01” вересня 2023 року

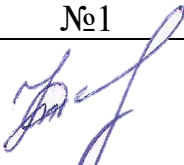
Гарант освітньо-професійної програми (керівник проектної групи)

підпис

С. М. Кондратюк
(прізвище та ініціали)

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	2023/2024	20___/20___		
Дата засідання кафедри	01.09.2023 р.			
№ протоколу	№1			
Підпис завідувача кафедри				

Матеріали до курсу розміщені на сайті Інтернет-підтримки навчального процесу <https://vo.uu.edu.ua/> за адресою:

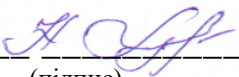
<https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=3837>

(вказати адресу)

Робочу програму перевірено

„01” вересня 2023 року

Заступник директора
з освітньої діяльності
Хмельницького інституту
соціальних технологій

(підпис)

Н. І. Луцкевич
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

1.	ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
2.	МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
3.	РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ.....	6
4.	ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
4.1.	Анотація дисципліни.....	7
4.2.	Структура навчальної дисципліни.....	10
4.2.1.	<i>Тематичний план</i>	10
4.2.2.	<i>Навчально-методична картка дисципліни</i>	12
4.3.	Форми організації занять.....	13
4.3.1.	<i>Теми семінарських занять</i>	13
4.3.2.	<i>Індивідуальні завдання</i>	13
4.3.3.	<i>Індивідуальна навчально-дослідна робота</i>	14
4.3.4.	<i>Теми самостійної роботи студентів</i>	17
5.	МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	19
5.1.	Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.	19
5.2.	Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.....	20
5.3.	Інклюзивні методи навчання.....	21
6.	СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	22
6.1	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.....	23
6.2.	Система оцінювання роботи студентів упродовж семестру.....	23
6.3.	Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS.....	24
6.4.	Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS.....	24
6.5.	Загальна оцінка дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS..	25
6.6.	Розподіл балів, які отримують студенти.....	25
6.7.	Орієнтовний перелік питань до екзамену.....	25
7.	МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	28
7.1.	Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю.....	29
7.2.	Глосарій (термінологічний словник).....	29
7.3.	Рекомендована література.....	35
7.4.	Інформаційні ресурси.....	36
8.	МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	36

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь / освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальний обсяг кредитів – 6	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Вид дисципліни обов'язкова	
	Спеціальність 053 Психологія	Цикл підготовки професійний	
Модулів – 1	Спеціалізація немає	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат	Мова викладання, навчання та оцінювання: українська	Семестр	
Загальний обсяг годин – 180		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 8	Освітній ступінь: бакалавр	30 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		120 год.	168 год.
		Індивідуальні завдання	
Вид семестрового контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3% аудиторних занять, 66,7% самостійної роботи;

для заочної форми навчання – 6,6% аудиторних занять, 93,4% самостійної роботи.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: ознайомити студентів з історично закономірною зміною поглядів на психічне від прадавніх часів до сьогодення.

Завдання:

- засвоєння студентами знань про особливості становлення психологічних знань на різних етапах становлення розвитку науки;
- отримання студентами навичок об'єктивного аналізу суті психологічних категорій на різних історичних етапах з урахуванням їх сучасного звучання;
- отримання студентами навичок прогнозування подальшого розвитку психологічної науки;
- формування студентами наукового світогляду та розуміння історичних основ і передумов становлення психологічних знань.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- сутність, зміст та особливості розвитку наукових знань з проблем психології,
- наукову цінність теоретичних досягнень основних психологічних шкіл, вчень, вчених,
- місце і роль основних психологічних теорій в історії психології, їх вплив на становлення сучасної психологічної науки,
- фактори та умови формування, становлення та еволюції психологічних ідей, способи та умови їх використання в практичній діяльності психологів.

вміти:

- здійснювати інформаційний пошук наукових джерел з психології та працювати з ними,
- орієнтуватися в системі наукових поглядів на природу психічного,
- здійснювати порівняльний аналіз еволюції наукових психологічних вчень в різні періоди розвитку,
- використовувати теоретичні знання для оцінки внеску психологічних вчень різних часів для сучасного розвитку психологічної думки.

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	ЗК 2	ЗК 4
ОК 2.2	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	ФК 1	ФК 2	ФК 3	ФК 12
ОК 2.2	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми”

	ПРН 1	ПРН 2	ПРН 6	ПРН 9	ПРН 10	ПРН 11	ПРН 13	ПРН 15	ПРН 17
ОК 2.2	+	+	+	+	+	+	+	+	+

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Психологічні погляди в період до 16 ст.

Тема 1. Предмет, методологічні основи та головні етапи історії психології

Предмет, об'єкт і методи історії психології. Виникнення історії психології як окремої галузі психологічної науки та етапи її становлення. Рушійні сили та причини історичного розвитку психологічних ідей. Принципи історико-психологічного аналізу. Джерела історії психології. Значення вивчення історії психології для становлення майбутніх психологів.

Тема 2. Психологічні погляди в епоху Античності.

Психологія в Стародавньому Сході. Філософія і наука в країнах Стародавнього Сходу. Природничонаукові уявлення про організм і його функції в східній медицині та їх значення для розуміння психіки. Основні психологічні школи Стародавньої Індії, Китаю. Психологічні вчення Єгипту та Халдеї. Антична психологія. Основні положення матеріалістичного вчення про душу в античній психології (Демокрит, Епікур, Лукрецій Кар та ін.). Ідеалістичне вчення Платона. Вчення Аристотеля про душу. Вчення античних лікарів (Гіппократ, Герофіл, Клавдій Гален та ін.).

Тема 3. Розвиток психологічної думки в контексті філософії і релігійних ідей Середньовіччя.

Самопізнання як основна ознака Середньовіччя. Зміщення акценту у парадигмі “мікро- та макросвіти”. Плотін про психологічну модель світу. Філон Олександрійський про моральну історію людства. Християнська психологія як феноменологія моральності. Схоластика: генезис, розвиток і розпад.

Антропологічна психологія: Августин, П.Абеляр, Ібн-Сіна, Ібн Рошид, Ф.Аквінський та ін.

Вчення про розум, нищу та вищу душу, інтенційність, безпосередній (внутрішній) досвід, суб’єктивність та підсвідоме. Томізм. Формування основних психологічних категорій.

Змістовий модуль 2. Психологічні погляди в період з 16 по 19 ст.

Тема 4. Історія розвитку філософської і психологічної думки в епоху Відродження.

Основні психологічні проблеми періоду Відродження. Історико-психологічне значення термінів “гуманізм” і “відродження”. Повернення до природно наукових ідей Арістотеля. Погляди Леонардо да Вінчі на природу людини і його експериментальні дослідження. Вчення про свободу волі (Д.Алігер’ї), єдність душі й тіла (Л.Бруні).

Основні психологічні теорії Н.Макіавеллі, Е.Роттердамського, Л. да Вінчі, Д.Бруно та ін.

Тема 5. Психологічні погляди в епоху Нового часу.

Формування нового типу знання, що потребує поєднання науки і техніки. Наукова психологія: основні ідеї бароко як модель особистості, зовнішній прояв внутрішнього. Душа як архетип людської природи. Проблема “титанізму” як сили і переконання. Молінізм, янсенізм, квієтизм тощо.

Основні ідеї П.Герхарда, К.Томазіуса, Р.Декарта, Т.Гоббса, Б.Спінози, Б.Паскаля, Ф.Ларошфуко, Ж. де Лабрюйєра, Дж.Локка, Г.В.Лейбніца, Д.Юма та ін. Ф.Й.Галль про локалізацію функцій головного мозку. Й.К.Лафатер та основні ідеї фізіогноміки.

Тема 6. Психологічні погляди в епоху Просвітництва.

Становлення емпіричного напрямку у французькій психології XVIII ст. (Конділ’як, К.А.Гельвецій, Д.Дідро, Ж.-Ж. Руссо та ін.). Психологічна думка Росії XVIII ст. (М.В.Ломоносов, О.М.Радіщев). Психологічні ідеї німецької класичної філософії кінця XVIII – першої половини IX ст. (Х.Вольф, І.Кант, Й.Фіхте, Ф.Шеллінг, Ф.Гегель, Л.Фейєрбах).

Змістовий модуль 3. Психологічні погляди в 19-21 ст.

Тема 7. Передумови оформлення психології в самостійну науку.

Розвиток фізіології нервової системи та органів відчуття в ХІХ ст. (Г.Мюнстерберг, Ч.Белл, Ф.Мажанді, Е.Вебер, Г.Гельмгольц, Ф.Й.Галь, П.Флуранс та ін.). Виникнення психофізики та психометрії (Г.Т.Фехнер, Ф.Бесселем, Ф.К.Дондерс та ін.). Еволюційні ідеї в біології та їх значення для психології (Ч.Р.Дарвін, Е.Торндайк, В.Штерн, Е.Тейлор та ін.).

Тема 8. Перші програми з психології як самостійної науки.

Перші програми психології як самостійної науки (В.Вунд, Ф.Бретано. І.М.Сеченов, К.Д.Каверін та ін.). Теоретична боротьба періоду становлення психології як самостійної науки (Е.Тітченер, Х.Еренфельс, К.Штумпф, У.Джеймс, Дж.Дьюї, О.І.Веденський, М.М.Троїцький, М.Я.Грот, Г.І.Челпанов, С.Л.Франк, М.М.Ланге, В.М.Бехтерєв, І.П.Павлов та ін.). Розвиток експериментальних та прикладних галузей психології (Г.Еббінгауз, Г.Е.Мюллер, О.Зельц, Ф.Гальтон, Ч.Е.Спірмен, Ж.М.Шарко, Т.А.Рібо та ін.).

Тема 9. Основні психологічні школи сучасності, їх напрямки

Криза в психології. Періодизація кризи в психології. Основні психологічні школи періоду відкритої кризи. Біхевіоризм (Дж.Уотсон, Е.Толмен, К.Халл та ін.). Гештальтпсихологія (М.Вертгеймер, К.Коффка, К.Левін та ін.). Глибинна психологія (З.Фрейд, А.Адлер, К.Юнг, К.Хорні, Е.Фромм та ін.). Французька соціологічна школа (Е.Дюркгейм, Л.Леві-Брюль та ін.). Описова психологія (В.Дільтей, Е.Шпрангер).

Когнітивна психологія (У.Найссер, Т.Ньюк, Ф.Хайдер та ін.). Гуманістична психологія (К.Роджерс, А.Маслоу, В.Франкл). Трансактний аналіз (Е.Берн). Логотерапія (В.Франкла). Стадії розвитку інтелекту Ж.Піаже. Проблема історичної природи людської психіки у між культурних дослідженнях (К.Леві-Строс, А.Валлон, Ж.Політцер).

Тема 10. Історія психологічної думки на Україні

Радянська психологія у 20-ті роки (К.Корнілов, Л.Виготський, М.Басов, М.Берштейн, В.Вагнер, О.Ухтомський та ін.). Марксизм та радянська психологія. Репресії у радянській психологічній науці. Радянська психологія післявоєнного періоду. Вітчизняна психологія у радянські часи (Д.Узнадзе, О.Лурія, С.Рубінштейн, О.Леонтєв, П.Гальперін, Б.Ананьєв, Б.Теплов, І.Соколянський, А.Мещеряков, Н.Менчинська, Д.Б.Ельконін, Л.Божович та ін.).

Проблемне поле російської психології: пошуки та результати. Специфіка розвитку сучасної психології в Україні. Психологічні погляди І.Сікорського, Д.Ніколенка, О. Раєвського. Наукова школа академіка Г.Костюка (1945-1973 рр.). Ідеї креативної конструктології В.Моляко. Основи генетичної психології С.Максименко. Психодіагностичні дослідження Л.Бурлачука. Практична психологія в Україні.

Дисципліни, вивчення яких обов'язково передус цієї дисципліни:
загальна психологія, вступ до спеціальності.

Міжпредметні зв'язки: філософія, педагогіка, соціологія.

4.2. Структура навчальної дисципліни

4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	денна форма							заочна форма							
	Усього	аудиторна					с.р.	Усього	аудиторна					с.р.	
		у тому числі							у тому числі						
л		сем	пр	лаб	інд	л			сем	пр	лаб	інд			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Модуль 1															
Змістовий модуль 1. Психологічні погляди в період до 16 ст.															
Тема 1. Предмет, методологічні основи та головні етапи історії психології	17	2	2	-	-	-	13	17	2	-	-	-	-	15	АР: опитування СР: письмове завдання для самостійного опрацювання ІР: огляд додаткової літератури
Тема 2. Психологічні погляди в епоху Античності.	17	2	2	-	-	-	13	17	-	-	-	-	-	17	АР: письмове тестування СР: письмове завдання для самост. опрацювання ІР: підготовка та проведення презентації
Тема 3. Розвиток психологічної думки в контексті філософії і релігійних ідей Середньовіччя.	22	4	4	-	-	-	14	22	-	2	-	-	-	20	АР: співбесіда СР: підготовка та проведення презентації ІР: підготовка та проведення презентації
Модульний контроль	2	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	2	-	комп'ютерне тестування
Разом за змістовим модулем 1	58	8	8	-	-	2	40	58	2	2	-	-	2	52	
Змістовий модуль 2. Психологічні погляди в період з 16 по 19 ст.															
Тема 4. Історія розвитку філософської і психологічної думки в епоху Відродження.	19	4	4	-	-	-	11	19	2	-	-	-	-	17	АР: опитування СР: письмове завдання для самостійного опрацювання ІР: огляд додаткової літератури
Тема 5. Психологічні погляди в епоху Нового часу.	19	4	4	-	-	-	11	19	-	-	-	-	-	19	АР: письмове тестування СР: письмове завдання для самост. опрацювання ІР: підготовка та проведення презентації
Тема 6. Психологічні погляди в епоху Просвітництва.	18	4	4	-	-	-	10	18	-	2	-	-	-	16	АР: письмове тестування СР: письмове завдання для самост. опрацювання ІР: підготовка та проведення презентації
Модульний контроль	2	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	2	-	комп'ютерне тестування
Разом за змістовим модулем 2	58	12	12	-	-	2	32	58	2	2	-	-	2	52	

Змістовий модуль 3. Психологічні погляди в 19-21 ст.															
Тема 7. Передумови оформлення психології в самостійну науку.	15	2	2		-	-	11	15	2	-	-	-	13	АР: опитування СР: письмове завдання для самостійного опрацювання літератури ІР: огляд додаткової літератури	
Тема 8. Перші програми з психології як самостійної науки.	14	2	2		-	-	10	14	-	-	2	-	12	АР: письмове тестування СР: письмове завдання для самост. опрацювання ІР: підготовка та проведення презентації	
Тема 9. Основні психологічні школи сучасності, їх напрямки	14	4	4		-	-	6	14	-	-	-	-	14	АР: письмове тестування СР: письмове завдання для самост. опрацювання ІР: підготовка та проведення презентації	
Тема 10. Історія психологічної думки на Україні	13	2	2		-	-	9	13	-	-	-	-	13	АР: письмове тестування СР: письмове завдання для самост. опрацювання ІР: підготовка та проведення презентації	
Модульний контроль	2	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	2	-	комп'ютерне тестування
Разом за змістовим модулем 3	58	10	10	-	-	2	36	58	2	-	2	-	2	52	
Усього годин	174	30	30	-	-	6	108	174	6	-	6	-	6	156	
ІНДЗ	6	-	-	-	-	6	-	6	-	-	-	-	6	-	ІНДЗ: реферат
Усього годин	180	30	30	-	-	12	108	180	6	-	6	-	12	156	

4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни „Історія психології”

Разом: 180 год., лекції – 30 год., семінарські заняття – 30 год., самостійна робота – 120 год.

Модулі	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3				
Назва модуля	Психологічні погляди в період до 16 ст.			Психологічні погляди в період з 16 по 19 ст.			Психологічні погляди в 19-21 ст.				
Кількість балів за модуль	12 балів			10 балів			12 балів				
Лекції	1	2	3	4	5	6	7		8		
Теми лекцій	Предмет, методологічні основи та головні етапи історії психології.	Психологічні погляди в епоху Античності.	Розвиток психологічної думки в контексті філософії і релігійних ідей Середньовіччя.	Історія розвитку філософської і психологічної думки в епоху Відродження.	Психологічні погляди в епоху Нового часу.	Психологічні погляди в епоху Просвітництва	Передумови оформлення психології в самостійну науку Перші програми з психології як самостійної науки		Основні психологічні школи сучасності, їх напрямки Історія психологічної думки на Україні		
Семінарське	1	2	3	4	5		6		7		
Теми семінарських занять	Предмет, методологічні основи та головні етапи історії психології	Психологічні погляди в епоху Античності.	Розвиток психологічної думки в контексті філософії і релігійних ідей Середньовіччя.	Історія розвитку філософської і психологічної думки в епоху Відродження.	Психологічні погляди в епоху Нового часу. Психологічні погляди в епоху Просвітництва		Передумови оформлення психології в самостійну науку Перші програми з психології як самостійної науки		Основні психологічні школи сучасності, їх напрямки Історія психологічної думки на Україні		
	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали		2 бали		2 бали		
Самостійна робота	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	
ІНДЗ	14 балів										
Види поточного контролю	Модульні контрольні роботи (12 балів)										
Підсумковий контроль	Екзамен										

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, методологічні основи та головні етапи історії психології	2
2	Психологічні погляди в епоху Античності	2
3	Розвиток психологічної думки в контексті філософії і релігійних ідей Середньовіччя.	4
4	Історія розвитку філософської і психологічної думки в епоху Відродження.	4
5	Психологічні погляди в епоху Нового часу.	4
6	Психологічні погляди в епоху Просвітництва.	4
7	Передумови оформлення психології в самостійну науку.	2
8	Перші програми з психології як самостійної науки.	2
9	Основні психологічні школи сучасності, їх напрямки	4
10	Історія психологічної думки на Україні	2
Разом		30

4.3.2. Індивідуальні завдання

1. Пошук та складання списку додаткової літератури з теми „Предмет, методологічні основи та головні етапи історії психології”
2. Підготовка та проведення презентації на тему „Психологічні погляди в епоху Античності.”.
3. Підготовка та проведення презентації на тему „Розвиток психологічної думки в контексті філософії і релігійних ідей Середньовіччя.”
4. Огляд додаткової літератури на тему: „Історія розвитку філософської і психологічної думки в епоху Відродження”.
5. Підготовка та проведення презентації на тему: „Психологічні погляди в епоху Нового часу”.
6. Підготовка та проведення презентації на тему: „Психологічні погляди в епоху Просвітництва”.
7. Пошук та складання списку додаткової літератури з теми „Передумови оформлення психології в самостійну науку”.
8. Підготовка та проведення презентації на тему: „Перші програми з психології як самостійної науки”.
9. Підготовка та проведення презентації на тему: „Основні психологічні школи сучасності, їх напрямки”.
10. Підготовка та проведення презентації на тему: „Історія психологічної думки на Україні ”.

4.3.3. Індивідуальна навчально-дослідна робота (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДР прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- складання ситуаційних завдань із різних тем курсу (**7 балів**);
- огляд літератури з конкретної тематики (**7 балів**);
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, тематичні розвідки (**7 балів**);
- підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу (**7 балів**);
- участь у науковій студентській конференції (**7 балів**);
- дослідження різноманітних питань з тематики дисципліни у вигляді есе (**7 балів**).
- дослідження з тематики дисципліни у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – **7 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ – дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Тематика ІНДЗ

1. Феномен культури Стародавнього Китаю: перші уявлення про душу.
2. Веди як загальнокультурна парадигма, основні психологічні поняття.
3. Психологічні засади буддизму та його роль в розвитку психологічної науки.
4. Основні поняття психологічної науки Стародавніх Китаю та Індії: порівняльний аналіз.
5. Мікро- та макрокосмоси як основа психологічної науки Античного світу.
6. Платон, вчення про душу, основні психологічні ідеї.
7. Арістотель, вчення про душу та основні психологічні ідеї.
8. Плотін про душу як самопізнання.

9. Споглядальність як ознака психологічної науки: Платон, Августин, Плотін.
10. Логос як першооснова чуттєвого світу.
11. Томізм як визначальна ознака психологічної науки Середніх віків.
12. Розвиток психології як особистісної основи розвитку суспільства.
13. Методи історико психологічної науки.
14. Міфологічна психологія як складова історико-психологічної науки.
15. Поняття атомізму як уявлення про світ і душу.
16. Натурфілософське розуміння душі як мікрокосмосу (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен, Геракліт).
17. Самосвідомість як психофізична проблема (Демокріт, Геракліт, Платон, Августин, Р.Декарт, Г.Лейбніц, Ф.Кант).
18. Психологопедагогічні ідеї Демокріта.
19. «Два принципи» Анаксагора – рух та відчуття.
20. Плотін про самопізнання як пізнання мікрокосмічного (теорія еманациї, екстазу тощо).
21. Ф.Аквінський, вчення про душу.
22. Основні соціально-психологічні ідеї Відродження (Н.Макіавеллі, Е.Роттердамський, М.Монтень, Л. да Вінчі та ін.).
23. Ідеї асоціативної психології у вченні Р.Декарта.
24. Психологічні ідеї Д.Локка: рефлексія, первинні та вторинні якості.
25. Сенсуалістична психологія: Д.Прістлі, У.Кондільяк, Д.Юм.
26. Асоціативна психологія ХІХ ст.
27. Основні соціально-психологічні ідеї Відродження (Макіавеллі, Е. Роттердамський, М. Монтень. Л. да Вінчі та ін.).
28. Теорія особистості епохи бароко.
29. Новий час як ознака особистості.
30. Принцип самосвідомості (Cogito ergo sum): "через людину Бог бачить себе" (Р. Декарт).
31. Р. Декарт про методи пізнання: інтуїція, дедукція ("Міркування про метод")
32. Рефлекс як основа психологічного вчення Р. Декарта.
33. Р. Декарт про "силу душі" (рефлексія, установка, прийняття тощо).
34. Ідеї асоціативної психології у вченні Р. Декарта.
35. Т. Гоббс та його вчення про душу.
36. Б. Спіноза про пізнаванню субстанцію в самій собі.
37. Основні ідеї вчення Б. Паскаля (емпатія, логіка "серця" та "розуму").
38. Б. Грасіан про вікову феноменологію людини.
39. Психологічні ідеї Д. Локка: рефлексія, первинні та вторинні якості.
40. Г.В. Лейбниц та його вчення про душу ("Монадологія").
41. Психофізична проблема в термінах психологічних ідей Р. Декарта, Дж. Локка та Г. Лейбниця.
42. Д. Берклі: дух - активний, душа (образ) – пасивна.
43. Д. Гартлі і асоціативна психологія.

44. Дж. Прістлі: сенсуалістична психологія (реабілітація матерії).
45. Т. Рід, принципи „здорового глузду”.
46. Д. Байрон про екзистенційну любов до Бога (як пізнання того, що не має образу).
47. Д. Юм, його вчення про асоціації (афект, емпатія, гордіня тощо).
48. Д. Дідро про людину як джерело знань („божевільне” фортепіано).
49. Ф. М. Вольтер як деїст, роль деїзму у формуванні психологічних знань.
50. Ж. Ж. Руссо: "Еміль. або Про виховання".
51. Дж. Локк та Ж. Ж. Руссо про дитячу психологію
52. Ф. Галль: ідея локалізації функцій - френологія (топографія мозку).
53. І. К. Лафатер: фізіогноміка.
54. Г.С. Сковорода і феноменологія самопізнання.
55. Г. С. Сковорода: вчення про душу як самопізнання.
56. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди.
57. Наукова психологія: Ч. Белл, Ф. Мажанді, Й. Мюллер та ін.
58. Г. Гельмгольц, Г. Фехнер, Е. Вебер та ін., їх провідні психологічні ідеї.
59. Асоціативна психологія XIX ст.: Дж. Ст. Міль, О. Бен, Е. Спенсер та ін.
60. В. Вундт як засновник експериментальної та соціальної психології.
61. Ф. Brentano про інтенційні акти свідомості.
62. Розвиток експериментальної психології: Т. Рібо, Ф. Гальтон, Л. Ланге, Е. Еббінгауз, Е. Мюллер, Д. М. Кеттел та ін.
63. Диференційна психологія, основні проблеми (У. Крепелін, А. Біне, А. Кетле, Е. Мюнстерберг та ін.
64. Соціальна і культурно-історична психологія: Й. Гербарт, А. Шопенгауер, І. Дюркгейм, У. Дільтей та ін.
65. Структуралізм: Е. Тітченер, Е. Мах, О. Кюльпе, В. Вундт, К. Марбе та ін.
66. Функціоналізм: В. Джемс, Д. Дьюї, Р. Вудвортс та ін.
67. Біхевіоризм, основні підходи та принципи: Д. Уотсон, Е. Торндайк та ін.
68. Гештальтпсихологія: М. Вертгеймер, В. Келлер, К. Коффка та ін.
69. Психоаналіз, основні ідеї, підходи та їх розвиток: З. Фрейд, К. Е. Юнг, А. Адлер, та ін.
70. Операціоналізм: Е. Толмен, К. Халл та ін.
71. Формування та розвиток вітчизняної психологічної науки: І. Я. Франко, І. П. Павлов, Л. С. Виготський, О. М. Леонт'єв, Е. С. Костюк та ін.
72. Українська психологічна школа та національне відродження.
73. Психологія та соціальна педагогіка в забезпеченні реформи освіти в Україні

**Критерії оцінювання ІНДЗ
(дослідження у вигляді реферату)**

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	2 бали
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	4 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	3 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	2 бали
Разом		14 балів

Оцінка за ІНДЗ у вигляді реферату: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 14-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
12 – 14	відмінно	5	A	відмінно
10 – 11	добре	4	BC	добре
7 – 9	задовільно	3	DE	задовільно
0 – 6	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання

4.3.4. Теми самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, методологічні основи та головні етапи історії психології	13
2	Психологічні погляди в епоху Античності	13

3	Розвиток психологічної думки в контексті філософії і релігійних ідей Середньовіччя.	14
Модульний контроль		2
4	Історія розвитку філософської і психологічної думки в епоху Відродження.	11
5	Психологічні погляди в епоху Нового часу.	11
6	Психологічні погляди в епоху Просвітництва.	10
Модульний контроль		2
7	Передумови оформлення психології в самостійну науку.	11
8	Перші програми з психології як самостійної науки.	10
9	Основні психологічні школи сучасності, їх напрямки	6
10	Історія психологічної думки на Україні	9
Модульний контроль		2
ІНДЗ		6
Разом		120

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль 1.			
Психологічні погляди в період до 16 ст.			
Тема 1. Предмет, методологічні основи та головні етапи історії психології (13 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	I
Тема 2. Психологічні погляди в епоху Античності. (13 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	II
Тема 3. Розвиток психологічної думки в контексті філософії і релігійних ідей Середньовіччя. (14 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	III
Підсумкова модульна контрольна робота (2 год.)	Тестування	4	IV
<i>Всього: 40 год.</i>	<i>Всього: 10 балів</i>		
Змістовий модуль 2.			
Психологічні погляди в період з 16 по 19 ст.			
Тема 4. Історія розвитку філософської і психологічної думки в епоху Відродження. (11 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	V
Тема 5. Психологічні погляди в епоху Нового часу. (11 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	VI
Тема 6. Психологічні погляди в епоху Просвітництва. (10 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	VII - VIII

Підсумкова модульна контрольна робота (2 год.)	Тестування	4	IX
<i>Всього: 32 год.</i>	<i>Всього: 10 балів</i>		
Змістовий модуль 3. Психологічні погляди в 19-21 ст.			
Тема 7. Передумови оформлення психології в самостійну науку. (11 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	X
Тема 8. Перші програми з психології як самостійної науки. (10 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	XI
Тема 9. Основні психологічні школи сучасності, їх напрямки (6 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	XII
Тема 10. Історія психологічної думки на Україні (9 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	XIII
Підсумкова модульна контрольна робота (2 год.)	Тестування	4	XIV
<i>Всього: 36 год.</i>	<i>Всього: 12 балів</i>		
Індивідуальна навчально-дослідна робота: 6 год.	Реферат	14	XV
<i>Разом: 108 год.</i>	<i>Разом: 46 бали</i>		

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

– *словесні*: лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

– *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

– *практичні*: вправи.

2. *За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації*: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. *За ступенем самостійності мислення*: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. *За ступенем керування навчальною діяльністю*: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів із книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

Методи викладання навчального матеріалу визначаються викладачем в залежності від виду занять, змісту теми, цілей і завдань, можливостей студентів та часом, відведеним для вивчення теми.

В ході лекцій використовуються наступні методи:

- пояснювально-ілюстративна лекція включає усний виклад навчального матеріалу з ілюстрацією таблиць, слайдів, роздаткового матеріалу, з використанням ТЗН.

- лекція з елементами бесіди, яка включає усний виклад навчального матеріалу, великого за обсягом, складного за логічною побудовою у якому застосовується питально-відповідальний метод навчання з використанням ілюстративного матеріалу.

- проблемна лекція спрямована на розвиток логічного мислення студентів, коли при читанні лекції перед студентами формулюється проблема для самостійного осмислення того, що далі розкривається викладачем; у ході лекції студентам може видаватися надрукований роздавальний матеріал або здійснюватися показ таблиць, слайдів, які допомагають студентам у вирішенні поставленої проблеми.

В ході семінарських занять застосовуються наступні методи:

- семінарське заняття організовується у формі доповідей і обговорень. Увага студентів зосереджена висвітленні матеріалу з наданням інформації про нові наукові розробки.

- репродуктивний метод застосовується при проведенні підсумкового семінару з змістового модуля з використанням тестового контролю у ІКЦ.

5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Під час викладання навчальної дисципліни „Історія психології” застосовуються наступні методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів:

1. Метод створення ситуації новизни навчального матеріалу – надання нових фактів та самостійний їх пошук створює відчуття збагачення знаннями спонукає студентів до самовдосконалення.

2 Метод опори на життєвий досвід студентів – використання викладачем у навчальному процесі життєвого досвіду студентів – фактів, явищ, які вони спостерігали в житті, або в яких самі брали участь.

3.Метод емоційно-морального стимулювання – включення у зміст навчання моральних ситуацій прикладів з життя.

4.Метод зацікавлення – реалізується за допомогою цікавих прикладів, парадоксальних фактів (цікаві аналогії, проблемні запитання, досліді).

5.Метод емоційного сплеску та заохочення – підтримка, підбадьорювання, заохочення; педагог має демонструвати своє прагнення допомогти студенту, бути впевненим у його силах та здібностях.

6.Метод пізнавальних ігор:

-*ділова гра* – діалог на професійному рівні, в якому відбуваються зіткнення різних думок, пропозицій, і взаємна критика гіпотез. Їх обґрунтування, що призводить до появи нових знань і уявлень;

-*рольова гра* – імпровізоване розігрування заданої ситуації;

- *інтерактивна гра* – метод навчання, заснований на досвіді, отриманому в результаті спеціально організованої соціальної взаємодії учасників з метою зміни індивідуальної моделі поведінки;

- *симуляція* – метод навчання, який моделює обмежені в часі, конкретні життєві ситуації, результат яких залежить від поведінки учасників процесу взаємодії.

5.3. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод „вибуху”, метод природних наслідків і трудовий метод.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна „Історія психології” оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з 3 змістових модулів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою в кожному семестрі окремо.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки „відмінно”, „добре”, „задовільно”, „незадовільно”, подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп’ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамени;
- комплексні іспити;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об’єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
„відмінно”	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
„добре”	Ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
„задовільно”	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
„незадовільно”	Виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

6.2. Система оцінювання роботи студентів упродовж семестру

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
I. Обов'язкові							
1.1. Робота на семінарському і практичному занятті	2	3	6	2	4	2	4
1.2. Виконання завдань для самостійної роботи	2	3	6	3	6	4	8
1.3. Виконання модульної роботи	4	1	4	1	4	1	4
Разом			16		14		16
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: 46							
II. Вибіркові							
Виконання завдань для самостійного опрацювання (за вибором студента не більше 14 балів)							

2.1. Складання ситуаційних завдань із різних тем курсу	7
2.2. Огляд літератури з конкретної тематики	7
2.3. Анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, тематичні розвідки	7
2.4. Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу	7
2.5. Участь у науковій студентській конференції	7
2.6. Дослідження різноманітних питань з тематики дисципліни у вигляді есе	7
2.7. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)	7
Разом	14
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 14	
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 60	

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 60-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
54 – 60 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
45 – 53	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
36 – 44	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
21 – 35	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 20		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.4. Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 40-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
36 – 40 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
30 – 35	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
24 – 29	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>

14 – 23		2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 13	<i>незадовільно</i>	2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою екзамен		Оцінка за шкалою ECTS	
90 – 100	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>	
82 – 89	<i>добре</i>	4	B	<i>добре (дуже добре)</i>	
75 – 81	<i>добре</i>	4	C	<i>добре</i>	
64 – 74	<i>задовільно</i>	3	D	<i>задовільно</i>	
60 – 63	<i>задовільно</i>	3	E	<i>задовільно (достатньо)</i>	
35 – 59	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>	
1 – 34	<i>незадовільно</i>	2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>	

6.6. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											екзамен	Сума	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3					
T1	T2	T3	МК 1	T4	T5	T6	МК 2	T7	T8	МК 3	ІНДЗ	не більше 40	не більше 100
4	4	4	4	4	3	3	4	6	6	4	14		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

МК – модульний контроль

6.7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Підходи до історії психології.
2. Предмет історії психології.
3. Завдання історії психології.
4. Періодизація історії психології.
5. Методи, що використовуються в історії психології.
6. Функції історії психології, її роль в розвитку знань.
7. Зародження поглядів про душу в рамках міфологічних і релігійних поглядів.
8. Психологічні погляди в Стародавній Індії. Тлумачення душі і свідомості в буддизмі і джайнізмі (проблема самосвідомості).

9. Психологічні аспекти вчень, філософських шкіл в Стародавній Індії (чарвакка, йога, веданта, міманса, н'яя, вайшешика).
10. Стародавній Китай: своєрідність трактування душі, особистості і її морального розвитку (Конфуцій, даосизм, Ван Чун, Мо-цзи та інші).
11. Душа в трактуванні натурфілософів. Геракліт.
12. Піфагорійський союз і зміна уявлень про душу.
13. Моральна психологія Сократа і психологічні ідеї в філософській системі Платона.
14. Вчення про ейдоси Демокріта.
15. Психологічні ідеї Епікура.
16. Внесок Аристотеля в розвиток психології.
17. Психологічні погляди античних лікарів. Гуморальна теорія і трактування темпераменту.
18. Арабомовний світ. Проблема подвійної істини. Ібн-Сіна як філософ та лікар. Асоціативний експеримент Ібн-Сіни. Ібн-Рошд: вчення про душу і її волю.
19. Середньовічна Європа. Патристика: проблема душі, пізнання, свобода волі (Тертуліан, Г. Ниський, Н. Ефеський та інші).
20. Схоластика. Психологія і теологія Томи Аквінського. Роджер Бекон – ідея дослідного пізнання душі. Боротьба номіналізму і реалізму. Проблема душі і розвитку особистості у П. Абеяра та А. Августина. “Бритва” Вільяма Оккама.
21. Психологічні погляди епохи Відродження. (П. Помпонацці, Б. Телезіо, Л. да Вінчі, Н. Кузанський, Дж. Бруно, Х. Вівес, Г. Перейра).
22. Ф. Бекон: емпірична методологія та індуктивна логіка і їх значення для розвитку експериментальної науки.
23. Вчення про душу і тіло в дуалізмі Р. Декарта. Вчення про рефлекс, психофізичний паралелізм.
24. Вчення про афекти і свободу Б. Спінози. Епіфеноменалізм Т. Гоббса.
25. Закладання основ емпіричної психології у вченні про пізнання Дж. Локка.
26. Монадологія Г. Лейбніца.
27. Асоціанізм Д. Гартлі, Д. Прістлі.
28. “Бути – означає бути сприйнятим” – Дж. Берклі. Поширення принципу асоціацій на процес пізнання Д. Юмом.
29. Психологічні погляди філософів епохи просвітництва (Е. Кондільяк, Ж. Кондорсе, Вольтер, Д. Дідро, П.-Ж. Кабаніс, Ж. Ламетрі, Г. Гете та інші).
30. Психологічні погляди німецьких філософів: І. Кант, І. Фіхте, Ф. Шеллінг, Г. В.-Ф. Гегель, Л. Фейєрбах.
31. Розвиток асоціанізму в ХІХ ст. (Г. Спенсер, Дж. Міль, Т. Браун).
32. Природничо-наукові передумови розвитку експериментальної психології. Дослідження І. Мюллера, Г. Гельмгольца. Створення фізіології ВНД. Дарвінізм. Френологія.
33. Дослідження часу реакції. Психофізика. Відкриття Фехнером і Вебером основного психофізичного закону.

34. Програми створення нової, дослідної психології. В. Вундт – засновник експериментальної психології.
35. Програма емпіричної (спостерігаючої) психології Ф. Brentano.
36. Програма побудови психології як науки про поведінку І. Сеченова.
37. Психологія “потому свідомості” В. Джемса. Особистість, її життєвий шлях. Теорія емоцій Джемса-Ланге.
38. “Форми життя” Е. Шпрангера.
39. Екзистенційна психологія особистості В. Франкла. Екзистенційна корекція особистості та логотерапія.
- 40.3. Фрейд і його вчення про несвідоме. Пансексуалізм і психоаналіз.
41. Індивідуальна психологія А. Адлера.
42. Аналітична психологія К. Г. Юнга.
43. Анатомія невротичної особистості у К. Хорні.
44. Гуманістичний психоаналіз Е. Фрома.
45. Розуміння психології як науки про поведінку: Дж. Уотсон. Проблема поведінки і процесу навчання.
46. Необіхевіоризм Е. Толмена і його вчення про проміжні перемінні.
47. “Маленький робот” з біхевіористичною програмою К. Халла.
48. Оперантний біхевіоризм Б. Скінера.
49. Гештальт-теорія як реакція проти атомізму традиційної психології. Дослідження М. Вертгеймером “продуктивного мислення”. Гештальтистський “тріумвірат”.
50. Дослідження законів сприймання та інсайту (В. Келер).
51. Неогештальтизм. Психологія мотивації, почуттів, волі, особистості: К. Левін.
52. Проблема самореалізації та ієрархії потреб в концепції А. Маслоу.
53. “Я”-концепція і “індерикивна” центрована на клієнті психотерапія К. Роджерса.
54. Теорія особистісних конструктів Д. Келлі.
55. Факторна теорія особистості. Р. Кеттел.
56. Описати особистість через систему її рис і властивостей, характерологічних рис (Г. Олпорт).
57. Теорія стадій розвитку інтелекту Ж. Піаже.
58. Критика теорії егоцентризму Ж. Піаже Д. Х’юзом та М. Дональдсон.
59. Психологічні ідеї біхевіористського спрямування І. Павлова та В. Бехтерева. Культурно-історична теорія, дефектологія, педагогічна психологія в працях Л. Виготського. Школа Виготського.
60. Напрямки розвитку радянської психології: загальна психологія, дитяча, педагогічна, соціальна тощо. Ідеологічний тиск на психологію радянського періоду. Здобутки психології радянського періоду.
61. Психологічні погляди філософів епохи Київської Русі. Психологія в “братських школах”.
62. Психологічні погляди Г. Сковороди.
63. Психологія в Києво-Могилянській академії. І. Гізель, І. Яворський.

64. Вчені-психологи у Львівському університеті: Ю. Охорович, С. Балей.
65. Розвиток української психології в радянський період
66. Харківська школа. Дефектологія – І. Соколянський та В. Мешеряков.
67. Психологічні погляди В. Роменця.
68. Г. Костюк як вчений та його внесок у розвиток української психології
69. Розвиток психології в Україні після 1991 року.
70. Проблеми становлення сучасної української психології.

ЗРАЗОК БІЛЕТУ ДО ЕКЗАМЕНУ

**Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти
„Відкритий міжнародний університет розвитку людини „Україна”
Хмельницький інститут соціальних технологій
Кафедра психології та соціальної роботи**

Освітній ступінь: бакалавр
Спеціальність: 053 „Психологія”
Семестр: I
Навчальна дисципліна: Історія психології

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Періодизація історії психології.
2. З. Фрейд і його вчення про несвідоме. Пансексуалізм і психоаналіз.

**Затверджено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи
Протокол №1 від „01” вересня 2023 року.**

Завідувач кафедри	_____	С. М. Кондратюк
	(підпис)	(ПІБ)
Екзаменатор	_____	С. М. Кондратюк
	(підпис)	(посада, ПІБ)

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Опорний конспект лекцій
2. Методичні розробки до практичних занять.
3. Методичні розробки до виконання самостійної роботи студентів.
4. Орієнтовна тематика реферативних досліджень.
5. Ілюстративні матеріали.
6. Глосарій по дисципліні.
7. Питання до модульного контролю.
8. Питання до заліку.

7.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю

1. Махній І.П., Скок М.А. Історія психологічної думки : навч. посібник. Чернігів : Чернігівський національний університет ім. Т.Г. Шевченка, 2010. URL : [http //makhnii-history.blogspot.com](http://makhnii-history.blogspot.com)

Для інклюзивного навчання:

- методики диференційованого підходу до процесу навчання й оцінювання знань, умінь і здібностей студентів з інвалідністю;
- дистанційні програми навчання для студентів із проблемами слуху і порушеннями опорно-рухового апарату.
- спеціалізовані комп'ютерні програми для навчання осіб з інвалідністю;
- забезпечення осіб із проблемами зору спеціальною літературою: книгами, підручниками, навчальними посібниками, журналами, надрукованими шрифтом Брайля та укрупненим шрифтом, і звуковими комп'ютерними програмами;
- наявність аудіовізуальних засобів навчання, спеціальної навчально-методичної літератури в електронному, друкованому, аудіовізуальному форматах для осіб з інвалідністю;
- дидактичні матеріали та засоби навчання осіб з інвалідністю для дистанційної та відкритої форм навчання.

7.2. Глосарій

(термінологічний словник)

Анімізм же (від лат. "анима" - душа) кожному конкретну річ наділяв надприродним двійником –душею

Архетипи є структурною одиницею колективного несвідомого, властиві всьому людському роду, природжені у кожної людини і передаються від покоління до покоління. Це формальні зразки поведінки або символічні образи, на основі яких оформляються конкретні, наповнені змістом образи, відповідні в реальному житті стереотипам свідомої діяльності людини. По Юнгу, існує ряд універсальних для всіх культур, часів і народів архетипов, які мають певні характеристики і є структурою особи.

1. Персона (Persona) - роль, що наказала людині суспільством або внутрішніми потребами, це публічна маска особи, що надягає у відповідь на соціальні вимоги, і вона протилежна її істинному еству.

2. Аніма (Anima) і Анімус (Animus) - це архетипи, визначаючи відповідно жіночу або чоловічу статево ідентичність. Обидва архетипа присутні в одній особі: архетип своєї підлоги формує статево ідентичність і орієнтує на розуміння іншої підлоги через свій анімус або аниму, а архетип протилежної

статі в цій же особі обумовлює наявність тих рис вдачі, поведінки, які властиві цій статі.

3. Тінь (*der Schatten*) - це темна сторона особи, її тваринні інстинкти, успадковувані людьми від низьких форм життя в ході еволюції. Вона формує неприємні і соціально несхвалювані думки, відчуття і дії, які можуть виявлятися в прихованій формі, оскільки під маскою «Персони» вони витісняються в індивідуальне несвідоме.

Гештальт (нім — образ, форма) — цілісна форма, структура, цілісний образ — одне з основних понять гештальтпсихології, яке було введене для опису якісно своєрідних цілісних характеристик образів чи психічних структур.

Гештальтпсихологія. Сформувалася вона в 20—30-х роках ХХ ст, завдяки працям Макса Вертгеймера (1880— 1943), Вольфганга Келера (1887—1967), Курта Коффки (1886—1941) та інших німецьких психологів. Вони виступили проти асоціативної психології В. Вундта і Е. Тітченера, які стверджували, що складні психічні феномени утворюються з простих за законами асоціацій. Поняття про *гештальт* (нім. — форма) зародилося при вивченні сенсорних утворень, коли виявилася «первісність» їх структури відносно компонентів (відчуттів). Наприклад, хоча мелодія при її виконанні в різних тональностях і породжує різні відчуття, але впізнається як та сама. Гештальтисти підкреслювали якісну своєрідність цілого, вважаючи, що воно не зводиться до суми складових і не виводиться з них. Вони гадали, що мислення полягає в усвідомленні структурних вимог до елементів проблемної ситуації і в діях, які відповідають цим вимогам. На їх думку, побудова складного психічного образу відбувається в *інсайті* — процесі миттєвого схоплювання структури у полі сприймання.

Гештальтисти своїми дослідженнями зробили цінний внесок у вивчення проблем сприймання, пам'яті, мислення, в утвердження системного підходу до вивчення психічних явищ. Але, розірвавши аналіз і синтез, вони відмежували просте від складного, створили значні труднощі у пізнанні складного.

Епіфеноменалізм - навчання про те, що психічні акти не мають самостійної цінності і не є причинними факторами поведінки.

Необіхевіоризм (гр. — новий і англ.— поведінка) — напрям у американській психології, який у 30-х роках ХХ ст. прийшов на зміну класичному біхевіоризму. Згідно з ним основним завданням психології повинно стати дослідження процесу навчання.

Пантеїзм – ототожнює Бога з природою, чи природу з Богом. Згідно цього вчення світ уявлявся як живий організм, а людина – жива частинка цього організму, якій притаманні психічні властивості світу.

Психоаналіз - у 1896 р. у психології виник напрям, який пізніше помітно вплинув на розвиток багатьох сфер діяльності, пов'язаних із пізнанням

людини: медицину, літературу, мистецтво та ін. Його засновником був австрійський психіатр і психолог Зігмунд Фройд (1856—1939). У своїй лікарській практиці він дійшов висновку, що фізіологічний підхід до психіки є недостатнім, і запропонував нову систему аналізу психічного життя людини, яку назвав психоаналізом. що у структурі особистості Фройд виділив три компоненти, що взаємодіють, — Воно (Ід), Я (Его) і Над-Я (Супер-Его). Воно і Я локалізовані в несвідомому.

Воно — зосередження природжених інстинктів і потягів, серед яких провідну роль відіграють статевий інстинкт, інстинкт самозбереження, а також *танатос* (потяг до смерті і руйнування). Воно є джерелом психічної енергії, рушійною силою людської поведінки.

Я є свідомістю людини, яка в інтересах самозбереження пригнічує інстинкти і потяги відповідно до вимог соціального середовища.

Над-Я — носій моральних норм, що формується несвідомо за життя людини в процесі виховання, проявляється як совість, виконує функцію критики. Постійний і непримиренний конфлікт між цими компонентами, за Фройдом, породжує почуття напруженості і тривоги, що частково знімаються за допомогою захисних механізмів — *витіснення* (переведення того, що не відповідає принципу реальності, у несвідоме), *проекції* (перенесення власних переживань на об'єктивну реальність), *регресії* (повернення до нижчих форм поведінки) і *сублімації* (витрачання енергії на різні дозволені форми діяльності).

Несвідоме проявляється у свідомості як помилки, описи, обмовки, сновидіння тощо. Воно є причиною різних *неврозів* — функціональних розладів вищої нервової діяльності. Завдання психоаналітика полягає в тому, щоб виявити за допомогою аналізу вільних асоціацій і сновидінь переживання, які травмують особистість, допомогти усвідомити їх, а значить, звільнитися від них.

3. Фройд створив оригінальну і життєздатну теорію, але, поклавши в її основу несвідоме, значно знизив її цінність. Учні, послідовники, а згодом і значною мірою наукові опоненти З.Фройда стверджували, що не сексуальні потяги визначають психічний розвиток особистості, а почуття неповноцінності і необхідності подолати цей дефект чи архетип (колективне несвідоме), що нагромаджують у собі загальнолюдський досвід. Так, австрійський психолог Альфред Адлер (1870-1937) у своїй *індивідуальній психології* заперечував існування чіткої межі й гострих суперечностей між свідомістю і несвідомим, а основоположник *аналітичної психології* швейцарський психолог Карл-Гюстав Юнг (1875-1961) розглядав людину з точки зору того, що є в ній позитивного, а не її недоліків.

Американські психологи-неофройдисти Карен Хорні (1885—1952), Гаррі-Стек Саллівен (1892—1949), Еріх Фромм (1900—1980), реформуючи психоаналіз Фройда, були впевнені, що особливості людської психіки зале-

жать і від несвідомого її ядра, і від соціальних умов життя індивіда. Вони стверджували, що спонукають людину до активності не тільки біологічно задані не-усвідомлювані інстинкти, а й набуті прагнення до безпеки і саморегуляції (Хорні), образи себе та інших, що сформувалися в ранньому дитинстві (Саллівен), вплив культури (Фромм).

Попри розбіжності у поясненні природи людської психіки велике значення психоаналізу полягає в тому, що він уперше привернув увагу до несвідомого, а також заклав основи психологічної допомоги людині, чим утвердив психологію як науку, що має реальну практичну значущість. Деякі теоретичні здобутки цієї теорії й понині використовують при лікуванні психічно хворих людей.

Психологія вікова вивчає онтогенез різних психічних процесів і психологічних якостей особистості людини, яка розвивається. Вона розгалужується на: дитячу психологію; психологію підлітка; психологію юнацтва; психологію дорослої людини; геронтопсихологію. Вікова психологія досліджує вікові особливості психологічних процесів, можливості засвоєння знань, фактори розвитку особистості тощо. Одна з центральних проблем психології - проблема навчання і розумового розвитку та їх взаємозв'язок.

Психологія генетична - її основоположник Жан Піаже, вивчаючи проблеми розвитку інтелекту дитини, дійшов висновку, що джерелом її інтелектуального розвитку є дії з речами в процесі соціалізації. Ці дії, поступово *інтеріоризуючись* (із зовнішніх, реальних дій із предметами перетворюючись на внутрішні, ідеальні), утворюють інтелектуальні структури. У розвитку інтелекту Ж. Піаже виділяє три послідовні етапи: 1) сенсомоторний, 2) конкретних і 3) формальних операцій. Послідовний перехід від попереднього етапу до наступного відбувається в міру оволодіння дитиною певними внутрішніми операціями.

Ж. Піаже навіть перші предметні дії дитини тлумачить як її зустріч із навколишнім світом. Насправді уже в ранньому віці діяльність дитини має суспільний характер, бо здійснюється в спілкуванні з дорослим, який ставить перед нею нові завдання і від якого вона засвоює сформовані суспільством способи їх виконання. Однак у своїх працях Піаже не показує процесу ускладнення людської діяльності, зміни її мотивів, способів виконання, що має вирішальне значення для розвитку психіки дитини. І все-таки за здатністю охопити і пояснити розвиток дитячого інтелекту теорії Ж. Піаже немає рівних.

Психологія гуманістична - найвідоміші представники цього напрямку — американські психологи Гордон Олпорт (1897-1969), Генрі-Александр Мюррей (1893-1988), Карл-Ренсом Роджерс (1902-1987), Абрахам-Харольд Маслоу (1908-1970) — вважають, що предметом психологічного дослідження повинна бути здорова творча особистість, основною метою якої є прагнення до самоактуалізації, розвитку конструктивного начала людського «Я». Вони

стверджують, що людина відкрита для світу і наділена від природи потенційними можливостями для безперервного розвитку і самовдосконалення, вона шукає сенс життя, а її базисними потребами є любов, творчість, інші найвищі цінності. Так, Маслоу зазначає, що потреба в самоактуалізації є вершиною ієрархії людських потреб, яку утворюють потреби в повазі й самоповазі, належності до певної спільноти, в безпеці, а також пізнавальні, естетичні, фізіологічні та ін. Причому потреба в самоактуалізації виникає лише тоді, коли задоволено нижчі ієрархічні потреби.

Психологія економічна – досліджує роль людського фактору у розв’язанні економічних, господарських проблем на макро- та мікроекономічному рівнях.

Психологія експериментальна – займається розробкою нових методів психологічного дослідження для більш глибокого вивчення психічної реальності.

Психологія загальна - це особлива назва, вживана для характеристики найбільш загальних закономірностей, що їх виявляє психологія; методів вивчення, якими користується ця наука; теоретичних принципів, яких вона дотримується; основних наукових понять, які ввійшли в її вжиток. Її завдання - розроблення проблем методології та історії психології; теорії та методів дослідження найзагальніших законів виникнення, розвитку та буття психологічних явищ. Загальна психологія вивчає: пізнавальну і практичну діяльність; загальні закономірності відчуття, сприйняття пам'яті, уяви, мислення; психічну саморегуляцію; диференціально-психологічні особливості особистості людини; характер і темперамент; переважні мотиви поведінки. Результати дослідження в галузі загальної психології - фундаментальна основа розвитку всіх галузей і розділів психологічної науки.

Когнітивна психологія. Це один із сучасних напрямів психології. Її представники — німецький психолог Ульріх Найссер (нар. 1928) та інші — вважають, що вирішальну роль у поведінці суб'єкта відіграють знання (лат. *cognito* — знання). Вони досліджують внутрішню організацію основних психічних процесів: сприймання, пам'яті, мислення. Центральне місце відводиться питанням систематизації знань у пам'яті суб'єкта, співвідношення словесних і образних компонентів у процесах мовлення і мислення.

Напрямок виник під впливом теоретико-інформаційного підходу. Тому він передбачає створення моделей психічних процесів на основі аналогії між обробленням інформації машиною і людиною. Основне поняття когнітивної психології — *схема*. Так, процес сприймання інтерпретується як певний набір послідовних змін, опосередкованих когнітивною схемою — нервовими і психологічними структурами, які формуються у людини разом із набуванням досвіду.

Психологія медична вивчає психологічні аспекти діяльності лікаря і поведінки хворого. Вона поділяється на *нейропсихологію*, яка вивчає

співвідношення психічних явищ із фізіологічними мозковими структурами; *психофармакологію*, яка вивчає вплив лікарських речовин на психічну діяльність людини; *психотерапію*, яка вивчає й використовує засоби психічної дії для лікування хворого; *психопрофілактику* і *психогігієну*, які розробляють систему заходів для забезпечення психічного здоров'я людей.

Психологія педагогічна вивчає психологічні закономірності навчання і виховання людини. Вона досліджує формування в учнів (студентів) мислення, вивчає проблеми управління процесом засвоєння методів і навичок інтелектуальної діяльності; визначає психологічні чинники, які впливають на успішність процесу навчання; вивчає взаємостосунки між педагогом і учнями та стосунки в учнівському колективі; індивідуально-психологічну різницю між учнями, психологічні особливості навчально-виховної роботи з дітьми, які мають відхилення в психічному розвитку; досліджує психологічну специфіку роботи з дорослими в процесі їхнього навчання тощо.

До розділів педагогічної психології належать: *психологія навчання* (психологічні основи дидактики, окремих методик, програмного навчання, формування розумових дій); *психологія виховання* (психологія учнівського колективу; психологія гуманістичного виховання; психологічні основи виправно-трудової педагогіки); *психологія вчителя*; *психологія навчально-виховної роботи з аномальними дітьми*.

Психологія праці вивчає психологічні особливості трудової діяльності людини, психологічні аспекти наукової організації праці (НОП). Її завданням є дослідження професійних особливостей людини, закономірностей трудових навичок, виявлення впливу на працюючого виробничої обстановки, конструкції та розташування приладів і верстатів, засобів сигналізації тощо.

Психологія праці має ряд розділів, тісно пов'язаних між собою: *інженерну психологію*; *авіаційну психологію*; *космічну психологію*, яка досліджує психологічні особливості діяльності людини в умовах невагомості й просторової дезорієнтації, за виникнення особливих станів, пов'язаних із нервово-психічними напруженнями під час надмірних навантажень організму тощо.

Психологія соціальна вивчає психічні явища, які виникають у процесі взаємодії людей в різних організованих групах. До структури соціальної психології входить три кола проблем.

1. Соціально-психологічні явища у *великих групах* (у макросередовищі). До них відносять: проблеми масової комунікації (радіо, телебачення, преса і т. д.); механізми та ефективність впливу засобів масової комунікації на різноманітні спільності людей; закономірності поширення моди, чуток, загальноприйнятих смаків, обрядів, пережитків, громадських настроїв; психологію релігії, етнопсихологію.

2. Соціально-психологічні явища в так званих *малих групах* (у мікросередовищі). До них відносять: проблеми психологічної сумісності в замкнених групах, міжособистісних стосунків у групах, групової психологічної атмосфери, становище лідера у групі; типи груп (асоціації, корпорації, колективи), співвідношення формальних і неформальних груп, кількісних меж малих груп; ступінь і причини згуртованості групи; сприйняття людини людиною в групі тощо.

3. Соціальна психологія *особистості*. Сюди відносять проблеми, пов'язані з вивченням скерованості особистості, її самооцінки, самопочуття й самоповаги; стійкості й навіюваності, колективізму та індивідуалізму; питання, пов'язані з вивченням установок особистості, їх динаміки, перспектив особистості.

Психологія юридична розглядає психологічні питання, пов'язані з реалізацією системи права. Вона поділяється на: *судову* психологію, яка досліджує психічні особливості поведінки учасників судового процесу (психологія показань свідків, особливості поведінки звинуваченого, психологічні вимоги допиту); *кримінальну* психологію, яка вивчає психологічні проблеми поведінки і формування особистості злочинця, мотиву злочину тощо; *пенітенціарну*, або *виправно-трудова* психологію, яка досліджує психологію ув'язненого у виправно-трудова колонії, психологічні проблеми виховання методами переконання і примусу.

7.3 Рекомендована література

Основна:

1. Євдокімова О.О. Історія психології: навч. посіб. Харків, 2020. 320 с.
2. Історія психології: навчальний посібник. Уклад. О.А. Логвіна, Ю.П. Данчук. 2-ге вид. доп. (електронний посібник) Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2022. 108 с.
3. Криворучко, П.П. Історія психології [Текст]: курс лекцій. /П.П.Криворучко; за заг. ред. М.С. Корольчука. К. «Ельга. Ніка-центр», 2003. 248 с.
4. Тертична Н.А. Історія психології: навч. посібн. К.: Книга Плюс, 2018. 352 с.
5. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 418 с.

Допоміжна:

- 1.Грисенко, Н.В. Посібник до вивчення курсу «Історія психології» [Текст]/Н.В.Грисенко. Д.:РВВ ДНУ, 2008. 33с.
- 2.Данилюк І.В. Історія психології в Україні: західні регіони остання чверть ХІХ – перша половина ХХ століття. К.: Либідь, 2003. 152 с.

3. Кальницька Ю. Історія соціальної психології в Україні: друга половина XIX – початок XX століття : навчальний посібник (хрестоматія). Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. 264 с.
4. М'ясоїд П.Я. Психологічне пізнання : історія, логіка, психологія. К.: Либідь, 2016. 560 с.
5. Роменець В.А. Історія психології : XVIII ст. Епоха Просвітництва: навч. посібник. К.: Либідь, 2006. 1000 с.
6. Роменець В.А. Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження : навч. посіб. К.: Либідь, 2005. 916 с.
7. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології XX століття: навчальний посібник. К.: Либідь, 2017-2022. 1056 с.
8. Роменець, В.А. Історія психології епохи Відродження та епохи Просвітництва [Текст] К.: Вища шк., 2004. 348 с.
9. Роменець, В.А. Історія психології XIX –початку XXст. [Текст] К. Вища шк., 1995. 614 с.
10. Чеканська (Логвіна) О.А. Історія психології: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2015. 188 с.

7.4. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>
2. «Психологос» енциклопедія практичної психології URL : <https://www.psychologos.ru/articles/view/psihologiya-individualnyhrazlichiy>
3. <http://psylib.ukrweb.net/books/beloo01/index.htm>
4. <http://www.bookzone.com.ua/books/psychology/>

8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально-технічне забезпечення	Необхідне матеріально-технічне забезпечення
Лекція	кафедральний ноутбук	проектор, приміщення з доступом до Інтернету
Семінарське заняття	наочні та роздаткові матеріали, переносна дошка з відривними листами паперу	спеціалізований кабінет № 28
Модульний контроль	Доступ до мережі Інтернет	приміщення комп'ютерного класу №28

